

Որպես Ձեռն' ճշմարտության

ՄԱՍԻՍ

MASSIS

Փետրուար 2022, (74-րդ տարի) - Նոր շրջան թիվ 180

ماسيس

Février 2022, (74ème année) - No. 180

شباط ٢٠٢٢ (السنة ٧٤) - عدد ١٨٠

ԵՒ ԱՆՈՒՆԸ ԴՐԻՆ ԱՒԱՐԱՅՐ

« Վարդանանց պատերազմը ամենամեծ կանչն է, բողոքն է ընդդեմ բռնակալութեան, ի խնդիր ազատութեան խղճի: Պայքարին խորքն է, արդարեւ, այդ կանչը: Վարդանանի եւ իր հետեւորդներու սրտին մէջ հզօր էր սերը Հայրենիքին հանդէպ: Յազկերտ այդ սիրոյն կամ ազատութեան ուղղակի չդպաւ: Ուզեց որ անոնք կրօնափոխ ըլլային, այսինքն ծախէին իրենց խիղճը: Եւ Հայերը, դասական այդ Հայերը, դասական հոգուով սնած այդ Հայերը, լուսաճնունդ գաւակներ, իրենց արի հովիւներուն առաջնորդութեամբ, մերժեցին գործադրել այդ հրամանը:

Ամենամեծ ազատութիւնը՝ խղճի ազատութիւնն է: Սա հիմն է, արմատն է ամէն տեսակ ազատութեան:

Վարդանանց դիւցազնամարտը կը մնայ անջնջելի, անոր ոգեկոչումը կը հանդիսանայ յաւետ ներշնչարան մը՝ բարձրացումի, վսեմացումի, ազնուացումի, մեր հոգիին եւ սրտին:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԳՐԻԳՈՐ ՊԵՏՐՈՍ ԺԵ. ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ
Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց
Կաթողիկոս Պատրիարք

28 Փետրուար 1966

ԲՈՎԱՆԱԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խմբագրական

ՉՈՂՈՒԲԾ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ ՄԱՅՐԸ.....	Հայր Սեպուհ վրդ. Կարապետեան	3
«ՆՈՐ ՅՈՅՍ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՄԱՐ»		6
ՄԻԱՍՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ԳՐԱԲԱԿԱՆ	Սարգիս Նաճարեան	8
ԵՒ ԱՆՈՒՆԸ ԴԻՆ ԱԲԱՐԱՅՐ.....	Վարդան Քելիշեան	12
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ ԱՆՑԵԱԼԻՆ ԵՒ ՆԵՐԿԱՅԻՍ	Հ. Մովսէս Վրդ. Տօնանեան	14
2025 ՅՈՒԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ՝ ՀԱՄԱՎԱՐԱԿԻ ՏԱՌԱՊԱՆՔԷՆ ԵՏՔ ՆՇԱՆ ՎԵՐԱՇՆՈՒՆԴԻ	Ռուպէր Աթաբեան	18
ԱՍՏՈՒԲԾ Կ'ԱՏԷ ԲՈՆՈՒԹԻՒՆ ՍԻՐՈՂԸ	Հ. Գեորգ Ծ.Վ. Չապարեան	21
ՈՐՊԵՍՉԻ ԳՅՈՒՍԱՀԱՏԻՆՔ ԵՒ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆՔ ՄԵՐ ՃԱՆԱՊԱՐՀԸ ԱՆՎԵՀԵՐ	Հ. Յովսէփ Քէլիշեան	23
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՄԱՍՆԱԿՅԵՑԱԲ ՀՈՈՄԻ ՄԷՋ ԿԱՅԱՑԱԾ ԾԻՍԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒՐՈՒԲԾ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ		25
ԳՈՐՈՂԵՆԿԱՅԻ ՄԷՋ ԿԸ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՆ		27
ԼԻԲԱՆԱՆ՝ ԽԼՈՒԲԾ ԴՈՆԵՐՈՎ ԵՒ ՊԱՏՈՒՀԱՆՆԵՐՈՎ ԵՐԿԻՐ ՏԱԳՆԱՊՆԵՐՈՒՆ ԴԻՄԱՑ	Չաւէն Տ. Տիգրանեան	29
ՁԵՌՆԱՐԿ, ՆՈՒՐՈՒԲԾ ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱԿԻ ԿԱԶՄԱԻՈՐՄԱՆ 30-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ	Հ. Գառնիկ Ծ.Վ. Յովսէփեան	32
«9-ՐԴ ԱԼԻՔ»	Ն.Է.Ն.	35

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲՆԱԿԱԿԱՆ,
ՄՇԱԿՈՒԹՅԱՅԻՆ ՇԱՐՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՐԱՏԱՐԱՎՈՒԹՅՈՒՆ՝
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ՊԱՏՐԻԱՐԺԱԿԱՆ ԹԵՄԻ

ՊԱՏՄԱՆԱՆՏՈՒ ԽՐԵԿՐ՝
ՀԱՅԻ ՍԵՊՈՒՀ ՎՐՈՒ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՊԱՏՄԱՆԱՆՏՈՒ ՏՅՕՐԷՆ՝
ՄԱՐԳՐԻՍ ԵԱԿԱՐԵԱՆ

ماسيس

جريدة أسبوعية سياسية ثقافية

صاحبة الإمتياز

بطيركية الأرمن الكاثوليك

رئيس التحرير

الأب سيبوه كرابيديان

المدير المسؤول

سرکيس نجاریان

MASSIS

Hébdomadaire
politique et culturel

Publication
PATRIARCAT CATHOLIQUE
ARMÉNIEN

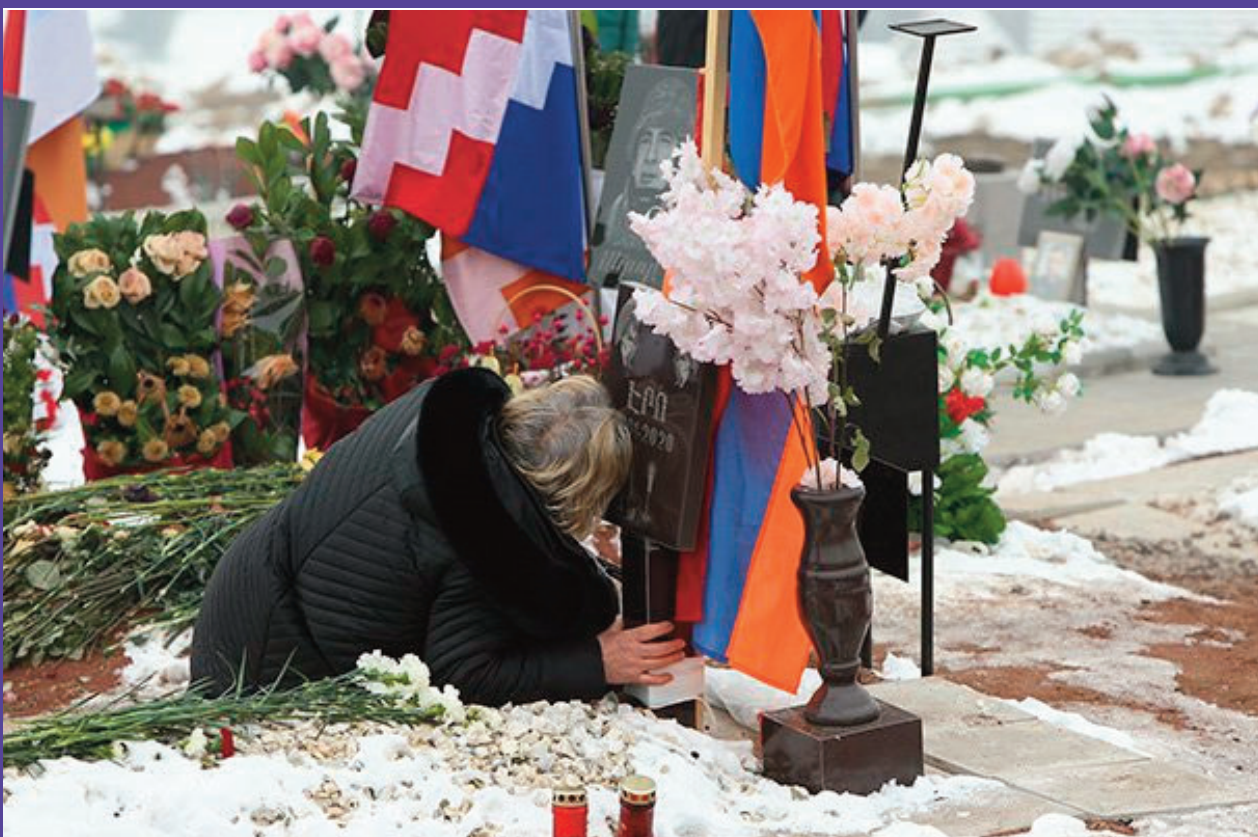
Rédacteur en chef:
Père SEBOUH GARABETIAN

Directeur responsable:
SARKIS NADJARIAN

Zalka, Rue Zoghbi, Imm. Église Ste. Croix

Telefax: 00961 4 715 263 E-mail: massisonline@gmail.com Web: www.armeniancatholic.org

ԶՈՀՈՒԱԾ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ ՄԱՅՐԸ

Պատերազմը իր աւարտին հասաւ:

Ողջ զինուորները վերադարձան իրենց տուները, իսկ զոհուածներուն մայրերը պետութեան կողմէ կանչուեցան միխթարուելու ու պատուուելու համար:

Զօրավարը հարցուց զոհուած զինուորին մօր. «Զաւակդ հերոս կը նկատե՞ս»:

Մայրը պատասխանեց. «Այո՛»:

Զօրավարը հարցուց. «Ինչո՞ւ»:

Մայրը ըսաւ. «Որովհետեւ ազատագրեց երկիրը»:

Պահ մը լուռ մնալէ ետք, շարունակեց ըսելով. «Ինչո՞ւ զաւակիս մահէն առաջ

չհարցուցիր ինձի եթէ զաւակս հերոսս կը նկատեմ, ինչո՞ւ չհարցուցիր ինձի եթէ համաձայն եմ որ պատերազմը տեղի ունենայ, ինչո՞ւ չհարցուցիր ինձի եթէ համաձայն եմ որ զաւակս պատերազմին մասնակցի, ինչո՞ւ չպատուեցիր զիս զաւակիս մահէն առաջ, արդեօք այն ատեն պատիւի արժանի մայր չէի՞ : Զաւակիս մահէն առաջ արժէք ունէի՞ քեզի համար, գիտակից էի՞ր իմ գոյութեանս: Հաւատա՛ որ կը նախընտրէի ողջ զաւակի անյայտ մայր մը ըլլալ, քան մեռած զաւակի պատուրուած մայրը:

Օրեր ետք, երբ զաւակին մարմինը գտան պատերազմի դաշտին մէջ, դագադին մէջ ամփոփելով բերին զայն յանձնելու համար հողին: Զինուորական գունդը պարտաւոր էր շքեղ թաղում մը կազմակերպել յարգանք ցուցաբերելու համար անոր տարած գոհողութիւններուն. իրենց ուսերուն վրայ շալկեցին անոր դագադը, ու դանդաղ քայլերով, շեփորախումբի սրտայոյզ եղանակներով, ուղղուեցան դէպի գերեզման: Անոր մայրը յառաջ երթալով կանգ առաւ իր զաւակին մարմինը շալկող շքախումբին դիմաց, եւ իր ուժաթափ մարմինով արգելակեց անոր ընթացքը ու ըսաւ. «Ես պիտի շալկեմ զաւակս»: Զօրավարը պատասխանեց. «Կիներու գործը չէ դագաղ շալկել, այլ տղամարդոց»: Մայրը պատասխանեց. «Հապա ի՞նչ ըլլալու է գոհուած զինուորի մը մօր առաքելութիւնը այսուհետեւ. սպասե՛լ զաւակին դարձը, լա՛ւ, աղօթե՛լ, ցաւի՛լ: Ե՛ս եմ որ զինքը ինն ամիսներ շարունակ արգանդիս մէջ շալկեցի, ես եմ որ զինք տարիներ շարունակ գիրկս առի, սրտիս ու մտքիս մէջ շալկեցի, ես եմ որ ձեռքերուս մէջ կ'ամփոփէի զինք երբ նեղանար, ցաւեր, տառապէր, լար, վիրաւորուէր: Եւ հիմա եկած ես ինձի ըսելու թէ զաւակ շալկելը իմ գործս չէ՞»: Եւ յառաջ երթալով շալկեց իր զաւակին դագադը :

Զօրավարը՝ գերեզմանին առջեւ կանգնած, իր կողքին գտնուող զինուորին ըսաւ. «Որքան հետաքրքրութիւնն ունիմ հիմա ծանօթանալու այս նահատակին»: Զինուորը պատասխանեց ըսելով. «Ուշ է այլեւս: Երանի փափաքն ունենայիր ճանչնալու զինք ողջ եղած ատենը: Արդեօք պէտք է մեռնի՞նք որպէսզի ծանօթանաք մեզի: Մահը չէ որ կը մղէ մեզ ճանչնալու ուրիշը, այլ կեանքը, սէրը»:

Երբ հողին յանձնեցին նահատակը, անոր մայրը պահ մը զգաց թէ իր զաւակին մարմինը պատասպարող հողը նոյնացաւ իր արգանդին հետ. միեւնոյն հերոսը որ իր արգանդին մէջ կազմուեցաւ որպէսզի ծնէր այս աշխարհին մէջ, նոյնպէս այդ հողին մէջ պիտի կազմուէր որպէսզի ծնէր Արքայութեան մէջ: Իր արգանդն ու այդ հողը եղան մէկ: Ինչպէ՞ս կարելի էր այլեւս հեռացնել մայրը իր զաւակին գերեզմանէն: Ան ամէն օր շարունակ կ'այցելէր զաւակին գերեզմանը: Շատեր ըսին. «Խենթացաւ այս կինը»: Ո՛չ որ կրնար զգալ անոր ցաւը: Կարելի՞ քան էր մայր մը բաժնել իր արգանդէն, որ կեանքի աղբիւրն է, որ իրեն տուաւ ամենագեղեցիկն ու թանկագինը:

Ամիսներ ետք, հանդիսաւոր արարողութեամբ մը պարգեւատրեցին նահատակ զինուորին մայրը: Անոր սուգի սեւ զգեստներուն վրայ գունաւոր շքանշաններ կախեցին, կարծելով թէ այդպէսով պիտի յաջողէին գունաւորել անոր կեանքը: Հանդիսութեան ւարտին, զօրավարը մօտեցաւ եւ հարցուց պարգեւատրուած մօր. «Հիմա ի՞նչ պիտի ընես»: Ան ըսաւ. «Աղջիկս յղի է, պիտի սպասեմ անոր ծննդաբերութիւնը»: Կեանքը պիտի շարունակուէր: Այդ մայրը պիտի շարունակէր ապրիլ, եթէ ոչ ինքնիրեն համար, գէթ իր թոռնիկին համար, որ պիտի ծնէր: Ոչ ոք կրցաւ զինք համոզել թէ նահատակութեամբ իր զաւակը հերոս դարձած է, որովհետեւ ինք վաղուց գիտէր թէ իր զաւակը հերոս էր. ան հերոս էր առաջին վայրկեանէն որ սկսաւ կազմուիլ իր մօր արգանդին մէջ:

Արդեօք խաղաղութեան ու ազատագրման գինը պատերա՞զմը պէտք է ըլլայ, մա՞հը: Բաւ է մօր մը ցաւը զգալ, որպէսզի դադրին այլեւս պատերազմները, մարդասպանութիւնները, բայց ո՞վ ականջ ունի լսելու: Ափսո՛ւս: Ջոհուած զինուորի մը մայրը պարգեւատրումով չարժեւորուիր. ան կը նախընտրէ իր զաւակին մայրը մնալ, քան դառնալ խորհրդանիշ մայրութեան:

Մերունդներ կը դաստիարակուին այն համոզումով թէ պատերազմը արդարացի է իրաւասու եղելութիւն է: Ջարմանք կը պատճառեն, երբ հարց կու տան թէ արդեօք պատերազմի մէջ մարդ սպաննելը սխա՞լ է, մե՞ղք է: Եւ կարծէք թէ պատերազմը բարիք մըն է, որ լիազօրութիւնը կու տայ մարդասպանութեան:

Հ. ՍԵՊՈՒՀ Վրդ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Վա՛յ անոր որ պատճառ կը դառնայ
զաւակի մը կորուստի,
«աւելի լաւ է որ այնպիսին
վիզէն իշու երկանաքար մը կախէ ու
ծովուն խորը ընկղմի» (Մատթէոս 18,6)

«ՆՈՐ ՅՈՅՍ ԼԻՔԱՆԱՆԻ ՀԱՄԱՐ»

Սուրբ Յովհաննէս Պօղոս Բ.

Յովհաննէս–Պօղոս Բ. Քահանայապետին Լիբանան այցելութեան 25 ամեակին առիթով, Քասլիքի Ս. Հոգի համալսարանէն ներս տեղի ունեցաւ իւրայատուկ համագումար մը: Այս առիթով Լիբանան ժամանած էր Ս. Աթոռին արտաքին գործոց նախարար Փօլ Կալլակէր եպիսկոպոսը: Ան խօսք առնելով անդրադարձաւ Յովհաննէս Պօղոսի առաքելական յորդորին, վեր առնելով Լիբանանի դերը, որպէս ազատութեան եւ համակեցութեան պատգամ մը աշխարհին:

Համագումարին ներկայ էին պատրիարք հայրեր, եպիսկոպոսներ, ինչպէս նաեւ քաղաքական, մշակութային եւ մտաւորական անձնատրութիւններ: Այս յատուկ հանդիպումին առաջին մասի ընթացքին արտասանուեցան խօսքեր Լիբանանի ազատութեան եւ համակեցութեան պատգամ մը ըլլալու կապակցութեամբ: Երկրորդ մասի բանախօսութիւնները վարեց Հ. Գէորգ Եպս. Ասատուրեան, օգնական եպիսկոպոս Պէրութի թեմին: Ան անդրադառնալով վերոյիշեալ առաքելական յորդորի կարեւորութեան մասին, վեր առաւ անհրաժեշտութիւնը վերընթերցելու եւ վերապրելու անոր պատգամը:

Սուրբ Աթոռին՝ Հ. Գեորգ Եպիսկոպոս Ասատուրեանին խօսքը

Սուրբ Աթոռին սերը Լիբանանի հանդեպ ակնյայտ է: Այս երկիրը փոքր է իր աշխարհագրական տարածքով եւ մեծ է իր պատգամով աշխարհին: Սուրբ Յովհաննէս Պօղոս Բ. Քահանայապետը այսպէս բնութագրեց մեր սիրելի երկիրը՝ «Լիբանանը հայրենիք մը ըլլալէ աւելին է, ան պատգամ մըն է աշխարհին»:

Վատիկան իր սերը այս փոքր երկրին հանդեպ՝ ակնյայտօրէն ցոյց տուած է միշտ, Լիբանանին նկատմամբ իր ցուցաբերած մշտական եւ դրական հետաքրքրութեամբ: Մենք այս ճշմարտութիւնը կրնանք տեսնել Հռոմի քահանայապետերու մեր հայրենիքին կատարած այցելութիւններուն եւ Լիբանանի համար սարքուած հանդիպումներու ու աղօթքներու ընդմէջէն:

Այդ սիրոյ ամենասկնառու դրսեւորումը Սինոդն էր, զոր Սուրբ Յովհաննէս Պօղոս Բ. Քահանայապետը սահմանեց Լիբանանի համար: Այս առիթով ան Լիբանանի համար յատուկ առաքելական յորդոր հրապարակեց՝ «Նոր յոյս Լիբանանի համար» վերնագրով:

Յոյսը աստուածային առաքինութիւն մըն է: Ինչպէս բոլոր առաքինութիւններու մէջ, այնպէս ալ յոյսին մէջ կան աստուածային եւ մարդկային կողմերը: Տիրոջ Հոգին մեզի առաքինութիւնը կը շնորհէ, եւ մարդու կամքը պէտք է արձագանգէ անոր՝ զայն զարգացնելու համար:

«Նոր յոյս Լիբանանի համար»ը հաւասարագօր է Աստուծոյ կողմէ նոր այցելութեան մը Լիբանան: Բայց մենք՝ լիբանանցիներս, ինչպէ՞ս կ'ընդառաջենք այս այցելութեան:

Սուրբ Յովհաննէս Պօղոս Բ. մեզի՝ որպէս լիբանանցիներ, իր առաքելական յորդորով խորհուրդ կու տայ վերադառնալու մեր գոյութեան իմաստին:

Որպէս Արեւելքի Եկեղեցիներ, մենք կ'ապրինք կործանարար պատերազմներու, քաղաքական հակամարտութիւններու, տնտեսական խնդիրներու եւ անվտանգութեան անհաւասարակշռութեան մէջ: Սուրբ Յովհաննէս Պօղոս Բ.ի խորհուրդը մեզի՝ որպէս քրիստոնէաներ, այն է նախ վերադառնալ մեր առաջին սիրոյն, ուրկէ հեռացանք եւ քաղաքացիական պատկանելիութեան եւ համակեցութեան ուղիները վերամշակել, միւս համայնքներուն հետ միասին պաշտպանել իրարու իրաւունքները եւ հսկել, որ միմեանց յարգանքը վառ պահուի: Այսպիսով մենք մեր ուղերձ- պատգամը ամբողջ աշխարհին ուղղած կ'ըլլանք:

Որքա՞ն կարիք ունինք վերընթեռնելու Առաքելական Յորդորը եւ նորէն սկսելու, յատկապէս այս դժուարին ժամանակներու մէջ, վերաշխուժացնել անոր պատգամը, որ մեզի համար ճանապարհային քարտեզ է դէպի Լիբանանի փրկութիւնը: Անգամ մը որ վերագտնենք մեր ինքնութիւնը, բոլոր այլ քայլերը այս երկրին վերածնունդին համար դիւրին կը դառնան:

ՄԻԱՍՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ԳՐԱԻԱԿԱՆ

Կարելի չէ մեղադրել այն մարդիկը որոնք կը մտածեն թէ իրապէս խենդ ըլլալու է կամ խելագարուած ամբոխ՝ կռիւի ելլելու համար թիւով բազմապատիկ աւելի եւ ռազմական միջոցներով անհամեմատօրէն աւելի հզօր ուժի մը դէմ: Բայց պատմութիւնը ցոյց տուաւ որ այդ անձնուրաց մարդոց գործած «խենդութիւնը» շատ աւելի արդիւնաւէտ ու փրկարար եղած է քան ամէնէն հնարամիտ դիւանագիտութիւնը: Վկայ՝ Սպարապետ Վարդան Մամիկոնեանի առաջնորդած 66 հազար քաջամարտիկներուն սխրագործութեան արդիւնքը: Անոնք՝ իրենց գիտակից մահուամբ Ազգին պարգեւեցին այն հայանպաստ ելքն ու ճարը, զորս հայ արքաներն ու իշխանները, մարզպաններն ու զօրավարները, նոյնիսկ եկեղեցականները ի զուր կ'որոնէին 387-էն սկսեալ երբ Հայաստան բաժնուեցաւ, հայ ժողովուրդը պառակտուեցաւ, ջնջուեցաւ հայոց թագաւորութիւնը եւ մինչեւ իսկ Վաղարշապատի կաթողիկոսական աթոռին բազմեցան ասորի կաթողիկոսներ:

Առանց պատմաբան ըլլալու, հայոց պատմութեան էջերը թերթատողները նկատած պիտի ըլլան որ կորսնցուցած էինք գրեթէ ամէն բան եւ առ յաւէտ պիտի կորսնցնէինք մեր հաւատքն ու ինքնութիւնն ալ, եթէ չգտնուէին Վարդաններուն նման դիւցազուններ, որոնց նմանները այնուհետեւ ալ իրենց խիզախ կեցուածքով եւ գերագոյն զոհողութեամբ ծառացան Հայութեան ինքնութեան, ազատ եւ անկախ լինելութեան սպառնացող բռնակալներուն դէմ, դիմեցին Հայութեան գոյերթը երաշխաւորող անխուսափելի ընտրանքին, որ ուղղակի ճակատումն էր:

Անոնց թիկունքին կանգնեցաւ ուխտապահ ողջ Հայութիւնը:

Եւ պատահեցաւ Հրաշքը: Մահը յաղթանակի՛ վերածող հրաշքը:

Կռիւի դաշտին վրայ ինկան անոնք քառապատիկ վնաս պատճառելէ ետք թշնամիին:

Մեռան անոնք, բայց յաղթեցին ու չկորան, եւ 15 դար ետք, հայ բանաստեղծին բերնով ըսին ողջ աշխարհին.-

«Մենք չընկանք, մենք միշտ կանգ,

Մենք չյանգանք, դեռ կը գանք»:

Այդ հրաշք յաղթանակին փաստն է այսօր 10 միլիոն Հայութիւնը, Աւարայրի Դիւցազնամարտը՝ 15 դար ետք տօնակատարող ողջ Հայութիւնը՝ իր հարուստ մշակոյթով, համաշխարհային արժէքներով, իր Լուսաւորչեան Հաւատքով եւ այդ Հաւատքին խորհրդանիշերով, իր ազատ ու անկախ պետականութեամբ ու ՄԱԿ-ի ճակատին ծփացող եռագոյնով:

ԱՒԱՐԱՅՐԸ ԱԶԴԱՆՇԱՆ ԱԶՍԱԳՐԱԿԱՆ ՄԱՐՏԵՐՈՒՆ

Աւարայրի սրբազան խենդերը՝ իրենց նահատակութեամբ ազդանշանը տուին յետագայ ազատագրական մարտերուն՝ որոնք մղուեցան յատկապէս Վարդանի եղբօր՝ Հմայեակի զաւակներէն Վահան Մամիկոնեանի առաջնորդութեամբ: Անոնք Հայութիւնը ազատեցին իր վրայ բանեցուած ուղղակի եւ անուղղակի բռնամիջոցներէն, ճնշումներէն ու հալածանքներէն, որոնք կը միտէին հաւատարացութեան եւ ազգութեան մղել եւ ձուլել գայն: Անոնք՝ յաղթական հանգրուանի հասցուցին Անգղի մէջ սկսուած եւ Աւարայրի ճակատամարտով նուիրագործուած ազատագրական պայքարը: Աւարայրի ճակատամարտէն 33 տարիներ ետք, Նուարսակի դաշինքը եղաւ այդ յաղթարշաւին պսակումը, Աւարայրով զօրացած հայկական դիւանագիտութեան յաղթանակը:

Ինչպէս կը վկայէ Աւարայրի ճակատամարտին անզուգական պատմիչը՝

Եղիշէ, «կարեւորը այն է որ Հայ ժողովուրդը, այդ օր, դիմագրաւած թշնամիին եւ գալիք բոլոր թշնամիներուն ցոյց տուաւ կռուելու եւ գլուխ չխոնարհեցնելու իր աննկուն կամքը, հասկցուց որ իր ազգային ինքնութիւնն ու հաւատքը չի զիջիր երբեք եւ որեւէ գնով»:

Հայ ժողովուրդը այս ճշմարտութեան ապացոյցը տուաւ յաջորդող դարերուն բազմաթիւ անգամներ, Սարգարապատի եւ վերջին երեք տասնամեակին՝ Արցախի մէջ:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԳԻՏՆԱԼԸ ԲԱԻԱՐԱՐ ՉԷ

Կրնա՞յ գտնուիլ Վարդանանց պատմութիւնը չգիտցող հայորդի մը, եթէ նոյնիսկ ան Հայ դպրոց յաճախելու բախտը չէ ունեցած: Կը բաւէ որ ան հայաբոյր ընտանեկան յարկի մը մէջ մեծցած ըլլայ, իր տատիկէն ու պապիկէն «Քաջ Վարդանի թոռն եմ ես» արտասանութիւնը սորված ըլլայ, այնուհետեւ յաճախած ըլլայ Հայկական Եկեղեցի, Ակումբ, կը բաւէ որ գոնէ տարին անգամ մը ներկայ գտնուած ըլլայ Վարդանանց տօնակատարութիւններէն մէկուն կամ միւսին, որպէսզի սորվի Աւարայրի ճակատամարտին պատմութիւնը: Իսկ չեմ ուզեր նոյնիսկ կասկածիլ որ հայկական վարժարանի աշակերտը տիրապետած ըլլայ ոչ միայն Վարդանանց, այլ մեր ժողովուրդին մղած բոլոր գոյամարտերու պատմութեան:

Բայց, ի՞նչ օգուտ ունի պատմութիւնը գիտնալը եթէ չենք կրցած իւրացնել Աւարայրի ճակատամարտի թուականէն, պատմական դէպքի հերոսներու անուններէն ու նկարագրականէն աւելին: Այսինքն, եթէ չենք հաղորդուած անոր խորհուրդով, չենք ընկալած անոր անժամանցելի պատգամները, պէտք եղած դասերը չենք քաղած անկէ, ան չէ եղած մեր կեանքի ուղեցոյցը, եթէ չենք ներշնչուած պատմութեան հերոսներու ոգիով:

Օտարներ ալ կրնան կարդացած ըլլալ այդ պատմութիւնը եւ գիտնալ այդ բոլորը: Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր եւ օտարին տարբերութիւնը, եթէ ազգովին չենք սորված Աւարայրի ճակատամարտին նշանակութիւնը Հայ Ազգին համար, եթէ սովորամոլութեամբ կը նշենք Սրբոց Վարդանանց տօնը, եւ թութակաբար կ'արտասանենք «Քաջ Վարդանի թոռն եմ ես...»: Եթէ չենք առաջնորդուիր Աւարայրի հերոսներու ժառանգորդները ըլլալու կոչումէն բխած յանձնառութիւններուն գիտակցութեամբ: Յանձնառութիւն՝ ԿՐՕՆՔԻՆ եւ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ հաւատարմութեան: Յանձնառութիւն՝ չցամաքեցնելու Աւարայրէն հինգ տասնամեակներ առաջ հանճարեղ Մաշտոցին վառած անմահութեան կանթեղին ձէթը՝ շաղախուած Աւարայրի նահատակներուն արեամբ:

ԱՆՊԱՐՏԵԼԻ՝ ՄԻԱՅՆ ՄԻԱՄՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Վարդանանց հերոսամարտի ոգեկոչումներուն ընդմէջէն մեր ակնկալիքներուն կենսագործումը, սակայն, կախեալ է հզօր առաւելութենէ մը, որ հայ ժողովուրդի նուաճումներուն ու յաղթանակներուն գրաւականը եղած է եւ որուն կորուստը ցաւալի հետեւանքներ ունեցած է Հայութեան համար առաջին դարերէն սկսեալ մինչեւ այսօր:

Այդ առաւելութիւնը ՄԻԱՄՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆ է, Ազգի ու Հայրենիքի ճակատագրին համար բախտորոշ պահերուն եւ ընտրանքներուն ժամանակ միասնական ու միակամ կեցուածքն է:

Այդ առաւելութեան մէջ կը կայանայ մեր անպարտելիութեան գաղտնիքը, մեր ինքնութեան ու գոյութեան սպառնացող բոլոր վտանգները դիմակալելու մեր ուժը:

Պատմութեան դասերը կը պարտաւորեցնեն մեզի կառչիլ այդ առաւելութեան, զօրացնել զայն, լսել Հայոց պատմութենէն թելադրուած մշտահունչ պատգամը բանաստեղծին.- «Ո՛վ Հայ ժողովուրդ, քու փրկութիւնդ քու միասնականութեանդ մէջն է»: Միասնականութիւն մը որ կը ծնի համայն Հայութեան հայրենաբնակ եւ աշխարհասփիւռ բոլոր բաղկացուցիչներու ներկայացուցիչներուն համախորհուրդ աշխատանքէն: Անոնց անշահախնդիր համագործակցութենէն:

Մեր աշխարհասփիւռ ու հայրենաբնակ ժողովուրդը աւելի քան երբեք այսօր պէտք ունի այդ միասնականութեան առաւելութեան՝ իր հիմնախնդիրներու հետապնդումին մէջ, իր ինքնութեան եւ ինքնուրոյնութեան, իր ազատ եւ անկախ կամքին ու խղճին սպառնացող բազմաբնոյթ վտանգները դիմագրաւելու համար:

Իբրեւ համայն Հայութեան Հայրենիքը, այդ միասնականութեան շաղախը դառնալու կոչուած է հայկական պետութիւնը, իր ազատութիւնը եւ անկախութիւնը զօրացնող համաժողովրդային զօրակոչերով, դէպի բոլոր հայկական գաղութները նետուած երկկողմ կամուրջներով, այնպէս ինչպէս եղան Վարդանանք, Ազգի ու Հայրենիքի ճակատագրին համար բախտորոշ պահուն ոտքի հանելով եւ համախմբելով տասը միլիոնը:

ՍԱՐԳԻՍ ՆԱՃԱՐԵԱՆ

ԵՒ ԱՆՈՒՆԸ ԴՐԻՆ ԱՒԱՐԱՅՐ

5րդ դարու փոթորկուն Ասիոյ երկինքին ներքեւ, ուր մարդկային ամէնէն տարրական իրաւունքը՝ ազատութիւնը յարատեւ բռնադատուած էր Բիւզանդական ու Սասանեան կայսրութիւններու տիրակալ ընդհարումներէն, Վարդանանց զօրավարները կու գան հաւատելու, թէ կան անանց արժէքներ, որ կարելի չէ երբեք շողոմել:

Աւետարանական էջերուն մէջ են կռանուած անոնք, որոնց փարեցաւ հայ ժողովուրդը ջուրի մկրտութեամբ՝ Արածանիի ափերուն, ինչպէս պատմութեան էջերը կը հաստատագրեն. «Քանզի հայր մեր՝ զսուրբ աւետարանն գիտեմք... որով վերստին ծնաք ի մի յոյս հաւատոցն մկրտութեամբ ի Քրիստոս Յիսուս...» (Եղիշէ, Վասն Վարդանայ եւ Հայոց Պատերազմին, Յեղանակ Գ. էջ 128, Վենետիկ-Ս. Ղազար, 1950):

Քրիստոնէութիւնը որպէս պետական կրօնք՝ անընդունելի իրողութիւն մըն էր Տիգրանի արքունիքին համար, որ 387-ին, Բիւզանդիոնի հետ, պիտի տքնի մասնատել Հայաստանը, անոր հողերուն մեծամասնութիւնը իր իշխանութեան ենթարկելով:

Վերոնշեալ թուականը պիտի կազմէ նսեմ անկիւնադարձ մը, որ անցնելով մերթ խոռվայոյզ ու մերթ անդորր շրջաններէ, ընդելուզուած Ոսկեդարի ցոլքերով, պիտի յանգի հայ Արշակունիներու Հարստութեան անկումին, ձեռամբ Վռամ Գոռ Սասանեան վեհապետի սադրանքներուն, ինչպէս նաեւ՝ հայ նախարարներուն Արշակունիներու արքայատոհմը վերացնելու բացայայտ մեղսակցութեան:

Հայրենի այս թխպոտ երկինքին տակ, հետզհետէ կը պարզուի Հայաստանը դաւանափոխ ընելու Սասանեաններու քաղաքականութիւնը: Նամանաւանդ, երբ 438-ին կը մահանայ Վռամ Գոռ ու իրեն կը յաջորդէ Յազկերտ Բ. Տիգրանի գահին վրայ:

Ժանտ ու միականի, Յազկերտ Բ. տասներեք տարի անդադար պիտի մտրակե Հայաստանը ու փորձե անհամար բռնություններով՝ իրագործել հայ ժողովուրդը կրօնափոխ ընելու մղձավանջը, քրիստոնեական հաւատքը ճուլելու գրադաշտականութեան քուրային մէջ:

Հնուտ մասնագէտներ կը ստորագծեն, թէ «Հայ աւագանին կը խուսափէր Մասանեաններու դէմ ճակատումէն: Հակառակ Հայաստանի հարկերը կրկնապատկելու եւ նոյնիսկ եռապատկելու Տիգրանի հրամանագիրներուն, հայերը ընտրած էին համակերպումը իբրեւ ամենէն իմաստուն քաղաքականութիւնը, նկատի առնելով անհամեմատելի տարբերութիւնը ուժերու » (Ազգակ, 2 փետրուար 1978):

Այսուհանդերձ, Տիգրանի բռնամիջոցները պիտի հասնէին իրենց կիզակէտին:

449-ին, յատուկ հրամանագիրով Յազկերտ Բ. կը պահանջէ հայերէն՝ հրաժարիլ քրիստոնեական հաւատքէն ու Մագդէական կրօնքը ընդգրկել:

Պահանջ թէ պարտադրանք, հարցը դաւանափոխութիւնն էր՝ համագոր հաւատուրացութեան:

«Յայսմ հաւատոց զմեզ ոչ ոք կարէ խախտել...» (Եղիշէ, Անդ, էջ 74):

Հայ ամբողջ եկեղեցականութեան ու աւագանիին սպառիչ ու համապարփակ դաւանանքն է այս որպէս պատասխան Տիգրանի հրամանագիրին:

Եւ այժմ դաշտը Աւարայրի...

1036 զօրականներ ինկած իրենց զօրավարին՝ Վարդանի կողքին. մարմիններ անշիրիմ՝ որոնք կը թուին աղօթել յաւերժութեան համար.

«Հաւասարեսցէ մահս մեր ընդ մահու արդարոցն...»

Եւ հաճեսցի Աստուած կամաւոր պատարագաւ,

Եւ մի՛ տացէ զեկեղեցի իւր ի ձեռս հեթանոսաց» (Եղիշէ, Անդ, էջ 221):

Սոյն տողերը կը ներփակեն համակ տարողութիւնը Աւարայրի դիւցազնամարտին, որ դրսեւորումը չէ՛ սպարապետի մը տիրակալ քմահաճոյքներուն եւ կամ ողբերգական կատարածը խումբ մը զօրականներու. այլ՝ դաւանափոխութեան դէմ մղուած այն հաւատամարտն է, որ Մասանեան արքունիքը անկարող հանդիսացաւ ըմբռնել:

Դեռ երէկ էր, երբ կ'ուխտէին. ««Յայսմ հաւատոց զմեզ ոչ ոք կարէ խախտել...», եւ այսօր, Արտագական դաշտին մէջ, այդ ուխտը կը դառնայ իրականութիւն. Վարդան, Խորէն, Հմայեակ, Արսէն, Տաճատ, Գարեգին, Վահան, Արտակ ու 1036 զօրականներ ցոյց տուին կամաւոր զոհաբերումի գերագոյն այն աստիճանը, որ լոկ աւետարանական հաւատքի ընկալումով կարելի է բացատրել.

«Չկայ աւելի մեծ սէր,

Քան իր կեանքը զոհել

Բարեկամներուն համար» (Յովհաննէս 15,13):

Դաւանափոխութիւն...»

Մասանեան կայսրութիւնն ու Յազկերտ Բ. ձախողած էին յայտնապէս. չէին կարողացած հայոց հաւատքը պարաւանդել:

«Վասն Յիսուսի,

Վասն Հայրենեաց՝ Յառա՛ջ» (Վահան Թէքէեան)...

Եւ անունը դրին Աւարայր, ուր Վարդանանք նահատակուեցան, որպէսզի մեր Եկեղեցիներուն մէջ, մեր Ս. Խորաններուն վրայ՝ փոխան Լուսաւորչի Կանթեղին՝ չվառի երբեք Հուրը Մագդէական:

ՎԱՐՂԱՆԱՆՑ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ ԱՆՑԵԱԼԻՆ ԵՒ ՆԵՐԿԱՅԻՍ

Արդարեւ իւրաքանչիւր սերունդ նկատեց թէ հայուն համար վերջ չէ գտած Աւարայրի ճակատամարտը, որովհետեւ հայուն սպառնացող վտանգը տակաւին չէ վերջացած, հետեւաբար պետք է սերունդէ սերունդ գոյատեւէ մեր հոգեկան իմացականութեան մէջ Վարդանանց զոհաբերութեան խորհուրդը, հաւատքի ուժը, ազգային ոգին, եւ զօրանայ անոնց հաւատարիմ մնալու մեր ուխտը:

Հայաստանը 387-ին բաժնուեցաւ յոյն եւ պարսիկ պետութիւններուն միջեւ: Տարիներ անց, արեւելահայաստանը կոչուեցաւ Պարսկահայաստան, իսկ ա-

րեւմտեան Հայաստանը Յունահայաստան: Պետականութեան կորուստէն յետոյ՝ քրիստոնէական կրօնը եւ Հայ Եկեղեցին դարձած էին հայոց ինքնութեան միակ խարիսխը: Եղիշէ պատմիչի համաձայն՝ երբ Պարսից Յազկերտ Բ. 439-ին գահ կը բարձրանայ, հայութիւնը տկարացնելու համար Հայոց հռչակաւոր այրուծին Հայաստանէն կը հեռացնէ, զայն դրկելով Քուշաններուն երկիրը, ինչպէս նաեւ՝ ծանր հարկեր կը պարտադրէ եւ կրօնի ուրացում կը պահանջէ հայերէն: Այս պահանջը Հայոց գրաւոր կը ներկայացնէ եւ անոնցմէ գրաւոր պատասխան կը պահանջէ: Հայ նախարարներն ու հոգեւորականները ժողով կը գումարեն Արտաշատի մէջ 449-ին, եւ կը մերժեն Յազկերտ Բ. կրօնափոխութեան հրամանը, յայտնելով թէ. «Պատրաստ ենք հրաժարիլ Յունաց կայսրէն ու հպատակիլ Պարսից, բայց ո՛չ մէկ գնով կը հրաժարինք մեր կրօնքէն»: Յազկերտը մոլեռանդ էր եւ կ'ուզէր իր տերութեան սահմաններուն մէջ գտնուող բոլոր քրիստոնէաները մոգական կրօնքին դարձնել: Արդարեւ, Պարսիկը չբաւարարուեցաւ Հայոց խոստացած քաղաքական հնազանդութենէն, այլ կրօնական հպատակութիւն ալ պահանջեց:

Հայերը տրամադիր չէին Յազկերտ Բ.ի անջեւ կրօնական զիջում կատարելու: Եկեղեցական ու աշխարհիկ իշխանութիւնները, մտաւորականութիւնը, զինուորականութիւնը յստակ գիտակցած էին, որ Յազկերտ Բ.ի հրովարտակը ուղղուած է ոչ միայն հայոց հաւատքի, այլեւ՝ հայ ժողովուրդի ֆիզիքական գոյութեան դէմ: Ուստի վերջին խօսքը կը մնար զենքի ուժին: 450-ի վերջերը, Արտաշատի մէջ գումարուած ժողովի ընթացքին, ուխտապահ նախարարներն ու բարձրաստիճան հոգեւորականները Վարդան Մամիկոնեանը կ'ընտրեն Հայոց սպարապետ, առ ի գնահատանք իր արիութեան, առաքիւնութեան եւ աստուած-պաշտութեան: Այնուհետեւ, 451-ին տեղի ունեցաւ Վարդանանց ճակատամարտը Տղմուտ գետի ափին, Աւարայրի դաշտին վրայ: ճակատամարտին կը մասնակցէր հայ հոգեւորական դասը, հայ զինուորական եւ իշխանական դասը, հայ կինը եւ հայ գիւղացին: Պատերազմը տեւած էր մէկ օր, որու ընթացքին նահատակուած էր Վարդան Մամիկոնեանը, զօրավարներ եւ 1036 վկաներ: Ճակատամարտէն ետք, հայկական զօրքը կը հեռանայ երկրի խորքերը եւ կը շարունակէ դիմադրութիւնը: Այնուհետեւ Յազկերտի երկրորդ քայլը կ'ըլլայ եկեղեցական ամբողջ դասը Տիզբոն դատի կանչել եւ մահուան դատապարտելով՝ զանոնք բանտերու եւ անապատներու մէջ բնաջինջ ընել: Նահատակուողներուն կարգին էին Ղեւոնդեանք, Հայոց եպիսկոպոսական դասը եւ անոնց գլխուն՝ Յովսէփ Յողոցմեցի Հայրապետը:

Ի վերջոյ՝ Պարսկական արքունիքը համոզուելով որ հայերուն հնարաւոր չէ ստիպել ուրանալ քրիստոնէութիւնը, կը հրաժարի բռնի կրօնափոխութեան ծրագիրէն: Կը թեթեւցնէ հարկերը, կը ճանչնայ Հայաստանի ներքին ինքնավարութիւնը:

Հայոց պատմութիւնը լի է հերոսական դրուագներով, ազգային լինելութեան մաքառումներով, օրհասական դէպքերով եւ ճակատագրական պայքարներով, սկսեալ հայ ժողովուրդի կազմաւորման օրէն: Վարդանանքը՝ Հայ ժողովուրդի ամենամեծ պայքարն էր, ոտքի կանգնելու իբրեւ ազգային անհատականութիւն իր յատուկ դէմքով, իր յատուկ հոգեւոր կեանքով, իր լեզուով, եկեղեցիով ու մշա-

կոյթով: Ամեն ժամանակաշրջան, իւրաքանչիւր դէպք, դրուագ ու ճակատամարտ ունեցած է իր հերոսը, հերոսները, տիտանն ու նահատակները, բայց ո՛չ մէկը արժանացած է Վարդանանց ճակատամարտին ինկած հերոսներուն անգերազանցելի պատիւին: Այդ պատիւը վերապահուած է Վարդանին եւ 1036 վկաներուն:

Խորհուրդ եւ պատգամք Վարդանանց

Վարդանանք ճակատամարտը դարերով եղաւ ու կը մնայ Յայոց մագաղաթեայ պատմութեան ամենալուսաւոր ու ներշնչող իրադարձութիւններէն մէկը: Ո՛չ անոր համար որ Վարդանանք բարոյապէս յաղթեցին կամ պարտուեցան. Այլ պարզապէս անոր համար, որ Վարդանանց ճակատամարտը հայ հոգիի պոռթկումն էր՝ ընդդէմ գրադաշտական պարսիկին: Վարդանանց ճակատամարտը, առաջին հերթին՝ քրիստոնէական հաւատքի եւ այդ հաւատքով ապրող ժողովուրդի գոյապայքարի անլռելի ողբանջն է:

Վարդանանց ճակատամարտէն դարեր անց՝ հայ ժողովուրդը թէ՛ իր յուսահատութեան եւ թէ՛ ուրախութեան օրերուն առաջնորդուեցաւ Վարդանանց հերոսական ոգիով, որովհետեւ անոր մէջ տեսաւ իր կեանքի եւ գոյութեան իմաստը: Վարդանանց հերոսամարտը այսօրուայ պայմաններէն դիտուած՝ մարդու ազատութեան, արժանապատուութեան եւ խղճի ազատութեան համար մղուած ամենասուրբ ու նուիրական մարտն է, որ երբեւիցէ տեսած է պատմութիւնը:

Վարդանանց հերոսամարտը կը հանդիսանայ նաեւ մեր ժողովուրդի հոգեւոր արժէքներու պահպանման խորհրդանիշը՝ ի խնդիր մղուած պայքարի: Վարդանանց հերոսական պայքարը է՛ եւ կը մնայ՝ հայրենասիրութեան գեղեցկագոյն օրինակը: «Վասն հաւատոյ եւ վասն Յայրենեայց» կարգախօսը Աւարայրի հերոսամարտի մղիչ ուժն էր: Թեւեւ անոնք նահատակուեցան, սակայն իրենց մահով նուաճեցին մահը՝ ինչպէս ըրած է Քրիստոս:

Այսօր թէ՛ հայրենիքին մէջ եւ թէ՛ հայրենիքէն դուրս կը շարունակուի յանուն հայրենիքի ու հաւատքի այդ պայքարը: Վարդանանց սերունդի կեանքը եւ մարտիրոսութիւնը եղաւ Աստուծոյ Ս. Սեղանին ընծայուած պատարագ: Վարդանանց հերոսամարտը հանդիսացաւ ազգ եւ Եկեղեցի անբակտելի միութեան, միասնութեան խորհրդանիշ:

Մենք այսօր կոչուած ենք ոչ միայն պահպանելու անոնց կողմէ մեզի կուտակուած ավանդը, այլ նաեւ զայն առաւելագոյն չափով ապրելու եւ ազնուացնելու հրամայականին առջեւ կանգնած ենք:

Առանց պատմութիւնը ուսումնասիրելու, առանց մեր հայրերու կեանքի պատմութեան իմացութեան, անկարելի է հաղորդուիլ ոչ՝ Վարդանանց ոգիի եւ ո՛չ ալ մեր պատմութեան ոեւէ մէկ դէպքի հետ: Պատմութեան ուսումնասիրութիւնը մեզ առաջնորդելու է ինքնաճանաչման:

Վարդանանց սերունդը այսօր մեզի կը պատգամէ. «Կառչեցէ՛ք ձեր եկեղեցւոյ, պատմութեան, մշակոյթին եւ լեզուին. Որքա՛ն մօտ կ'ըլլաք ձեր անցեալին՝ այնքան պայծառ կ'ըլլայ ներկան եւ յուսավառ եւ փայլուն ձեր ապագան»: Այս օրերուն թէ՛

Մայր Հայրենիքի, թե՛ Արցախի եւ թե՛ Սփիւռքի երկնակամարին վրայ երեւացող սեւ, մութ ամպերէն չվախնանք: Այսօր մեր Մայր Հայրենիքը, Արցախը եւ Սփիւռքը, մեր հաւատքին, հայրենասիրութեան ու միասնականութեան կարիքն ունի, որպէսզի կարողանանք տեր ու պաշտպան կանգնիլ անոնց:

Վարդանանց ճակատամարտը կը շարունակուի նաեւ այսօր ի տես մեր ժողովուրդի ազգային գոյութեան սպառնացող բոլոր վտանգներուն: Փոխուած են ժամանակները, պարագաներն ու պայմանները. Չէ փոխուած սակայն հակառակորդին դիտաւորութիւնն ու նպատակը:

Արդարեւ, իւրաքանչիւր սերունդ նկատեց թէ հայուն համար վերջ չէ գտած Աւարայրի ճակատամարտը, որովհետեւ հայուն սպառնացող վտանգը տակաւին չէ վերջացած, հետեւաբար պետք է սերունդէ սերունդ գոյատեւէ մեր հոգեկան իմացականութեան մէջ Վարդանանց զոհաբերութեան խորհուրդը, հաւատքի ուժը, ազգային ոգին, եւ զօրանայ անոնց հաւատարիմ մնալու մեր ուխտը:

Հայր ՄՈՎՍԷՍ Վարդապետ ՏՕՆԱՆԵԱՆ

Photo Raffi
www.PhotoRaffi.me

Lebanon - B.H. - Arax Str. 49/161
Tel: + 961 71 703181 - 03 703181
Email: photoraffi@hotmail.com
Website: www.potoraffi.me

2025 ՅՈՒՐԵԼԵՆԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ՝ ՀԱՄԱՎԱՐԱԿԻ ՏԱՌԱՊԱՆՔԷՆ ԵՏՔ ՆՇԱՆ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴԻ

Նոր Աւետարանութեան Քահանայապետական Խորհուրդի նախագահ Գերապայծառ Ֆիզիքելային ուղղած նամակով մը ֆրանչիսկոս Պապը յայտարարեց 2025-ը Յորելենական Տարի՝ անոր կազմակերպումը յանձնելով վերոնշեալ խորհուրդին:

Նամակին մէջ Նորին Սրբութիւնը կը հրաւիրէ յոյսի աչքերով նայիլ Յորելենական Տարուոյն գոր Տիեզերական Եկեղեցին պիտի տօնախմբէ 2025 թուականին եւ որուն կարգախօսը պիտի ըլլայ «Յոյսի ուխտաւորներ» եւ որուն նպատակն է աւերիչ համաճարակէն ետք իրթանել «յոյսի եւ վստահութեան մթնոլորտ մը»:

Փաստաթուղթին մէջ, որ ստորագրուած է Սուրբ Յովհաննէս Լատերանի մէջ 11 Փետրուարին, Լուրտի Տիրամօր տօնին օրը, Սրբազան Պապը կը հաստատէ՝

թէ այդ յոբելեանին արմատները ունին «հոգեւոր, եկեղեցական եւ ընկերային մեծ կարեւորութիւն»։ Մեկնելով առաջին Յոբելեանական տարիէն որ յիշատակուեցաւ 1300 թուականին Պոնիֆաչօ Ը. Քահանայապետին օրով մինչեւ 2016-ի Ողորմութեան տարւոյն նուիրուած Յոբելեանը, դարերու ընթացքին եղան «շնորհքի պարգեւներ» բազմաթիւ հաւատացեալներու համար ու եղան նաեւ հաւատքի կենդանի վկայութիւններ։

Այժմ՝ որ կը մօտենայ ԻԱ դարու առաջին 25 տարիներու աւարտագիծը, «կանչուած ենք ի գործ դնելու պատրաստութիւն մը որ քրիստոնէայ ժողովուրդին թոյլ տայ Սուրբ Տարին ապրելու իր ողջ հովուական նշանակութեամբ» կը գրէ Ֆրանչիսկոս Պապը նամակին մէջ ակնարկելով մերօրեայ ապրած դժուարութեան ու Քովիտի համավարակէն վիրաւոր դարաշրջանին։

«Երկու վերջին տարիներու ընթացքին չկար երկիր մը՝ որ վրդովումի մատնուած չըլլար համաճարակի պատճառաւ որ փորձարկել տալէ անդին մենակութեան մէջ մահուան ողբերգութիւնը, անորոշութիւնն եւ գոյութեան ժամանակաւորութիւնը, փոխեց նաեւ մեր ապրելակերպը» կը նշէ Սրբազան Քահանայապետը նամակին մէջ՝ մատնանշելով որ «որպէս քրիստոնէաներ եւս տառապեցանք այդ համավարակի հետեւանքներէն, երբ մեր եկեղեցիները մնացին փակ, նման դպրոցներուն, գործարաններուն, գրասենեակներուն, շուկաներուն եւ ազատ զբօսանքի նուիրուած վայրերուն»։

«Բոլորս ալ փորձարկեցինք ազատութեան սահմանափակումը» կը հաստատէ Ֆրանչիսկոս Պապը շնորհակալութիւն յայտնելով գիտական աշխարհի մարդոց ու կիներուն, որոնք «արագ կերպով գտան առաջին դարմանը, որ աստիճանաբար մեզի թոյլ կու տայ վերադառնալ բնականոն կեանքին»։

«Մենք մեծ վստահութիւն ունինք որ համավարակը կարելի է յաղթահարել եւ աշխարհը կարող է վերադառնալ իր անձնական յարաբերութիւններու եւ սոցիալական կեանքի կշռոյթին։ Այս նպատակը ձեռք բերելը աւելի դիւրին կ'ըլլայ այնքանով որ ի գործ կը դրուի իսկական զօրակցութիւն մը այնպէս ընելով, որ աւելիով դիւրաբեկ ժողովուրդները անտեսուած չմնան ու կարելի ըլլայ բոլորին հետ կիսել՝ ըլլայ գիտութեան նորութիւնները, ըլլայ պէտք եղած դեղերը» կը գրէ Նորին Սրբութիւնը Նամակին մէջ եւ ասկէ մեկնելով կը հրաւիրէ «միշտ վառ պահել յոյսին ճրագը» եւ ամէն ջանք ի գործ դնել, որպէսզի «հւրաքանջիւր անձ կարողանայ վերագտնել ուժը եւ վստահութիւնը ապագային նայելու բաց հոգիով, վստահելի սրտով եւ հեռատես մտքով»։

«Յաջորդ Յոբելեանը կարող է խթանել յոյսի եւ վստահութեան մթնոլորտ մը եթէ իսկապէս կարողանանք վերագտնել տիեզերական եղբայրութեան իմաստը, եթէ մեր աչքերը չի փակենք տարածուած աղքատութեան ողբերգութեան դիմաց, որ

միլիոնավոր մարդոց թոյլ չի տար ապրիլ մարդ արարածի արժանապատուությամբ կեանք մը» կը հաստատէ հուսկ Սրբազան Պապը խրախուսելով՝ որ Յոբելեանի պատրաստութեան շրջանին լսելի ըլլան նաեւ աղքատներուն ձայները:

Քահանայապետին այլ մէկ յանձնարարութիւնն է չանտեսել Երկիր մոլորակը, հոգ տանիլ հասարակաց տան:

«Արարչագործութեան հոգատարութիւնը հիմնական արտայայտութիւնն է Աստուծոյ հանդէպ հաւատքին ու անոր կամքին հնազանդութեան» կը գրէ Սրբազան Պապը հրաւիրելով Նոր Աւետարանութեան Քահանայապետական գերատեսչութիւնը, «որոնելու ու գտնելու պատշաճ ձեւեր» որպէսզի Սուրբ Տարին պատրաստուի ու ապրուի խոր հաւատքով մը, կենդանի յոյսով եւ գործող եղբայրսիրութեամբ» եւ որպէսզի ըլլայ նաեւ «նշանակալից հանգրուան մը տեղական եկեղեցիներուն հովուական խնամակալութեան համար, ըլլան անոնք լատին եկեղեցի կամ արեւելեան եկեղեցիներ, որոնք այս տարիներու ընթացքին կոչուած են խորացնելու սիւն-հողոսականութեան յանձնառումը:

Սպասելով Յոբելեանական Տարւոյն հոչակման պաշտօնական հրովարտակին՝ Սրբազան Քահանայապետը իր խնդակցութիւնը կ'արտայայտէ այն մտածումին համար՝ որ Յոբելեանական Տարին կանխող 2024 տարին կրնայ ըլլալ «աղօթքի համանուագ» մը, որուն միջոցաւ գոհութիւն մատուցել Աստուծոյ՝ Անոր սիրոյ բազմաթիւ շնորհներուն համար եւ փառաբանել Անոր արարչագործութիւնը, որ մեզ բոլորս յանձնառու կը դարձնէ յարգելու համար զայն ու շօշափելի եւ պատասխանատու արարքներով պահպանելու զայն:

Այդ աղօթքը կը թարգմանուի առօրեայ հացի բաժնեկցութեամբ եւ զօրակցութեան մէջ. Աղօթքը՝ որպէսզի Յիսուսին մեզի սորվեցուցած «Հայր մեր» աղօթքը դառնայ մեր կեանքին օրակարգը:

ՌՈՊԷՐ ԱԹԹԱՐԵԱՆ

Վատիկան

«ՄԱՍԻՍԻ»-ը կարելի է կարդալ համացանցի վրայ, հետեւեալ հասցեով՝

www.massismagazine.com

Գերյարգելի Հայր Գեորգ Ծ. Վրդ Չապարեանի մտորումներէն

ԱՍՏՈՒԱԾ Կ'ԱՏԷ ԲՈՒՆՈՒԹԻՒՆ ՍԻՐՈՂԸ

Կը բաւէ ակնարկ մը նետել աշխարհի վրայ՝ իրազեկ դառնալու համար, թէ բռնութեան հետ առնչուող լուրերը որքան լայն տեղ կը գրաւեն, ըլլա՛յ պատկերասփիռի պաստառներուն վրայ, ըլլա՛յ տեղեկատուութեան ներկայացումներու ատեն եւ կամ՝ օրաթերթերու գլխաւոր էջերու երկայնքին:

Անպակաս են մեր առօրեայ կեանքէն ոճրագործութիւնները՝

- Մարդասպանութիւն, կնասպանութիւն, մանկասպանութիւն,
- Սեռային ոտնձգութիւն, ահաբեկչութիւն, գողութիւն, կողոպուտ...

Բռնությունը, յատկապես ամուսնական բռնությունը, մտահոգիչ երեւոյթ է դարձած նամանաւանդ այս վերջին երկու տարիներու ընթացքին «Քովիտ-19» համաճարակի եւ անոր իրերայաջորդ տարբերակներու անկանգնելի վարակման հետեւանքով:

«Բռնություն» եզրով կը հասկնանք «ուժի կամայական օգտագործում, կամ՝ ուժով սպառնալիքի կամայական օգտագործում նկատմամբ ուրիշ անձի մը, կամ խումբ մը անձերու եւ կամ ալ՝ հասարակութեան մը»:

Բռնութեան տխուր հետեւանքներն են մտային խանգարում, բարոյական վնաս եւ... մահ:

Չայնակցելով սաղմոսերգուին հաստատած խօսքին, թէ «Աստուած բռնութիւն սիրողը կ'ատէ» (Սաղմոս 11 (10), 5), Քրիստոնէական կրօնքը խորապէս կը հակառակի՝

- Փոքրերը, կիները եւ տարիքաւորները վիրաւորող ու ընկճող բռնութեան.
- Տկարները, աղքատները, անձայն ու անպաշտպան անձերը անէացնող բռնութեան.
- Անհատի մը կամ ժողովուրդի մը ի վնաս ծրագրուած ու գործադրուած բռնութեան.
- Կեղծաւորութեան, չարամտութեան եւ խորամանկութեան ետեւ թաքնուող բռնութեան.
- Պատերազմին տուն տուող բռնութեան.
- Ահաբեկչութեան ստեղծող բռնութեան.
- Լկտի հարստութեան շահագործող բռնութեան.
- Աստուծոյ ձեռքով ստեղծուած ու մեզի շնորհուած բարի եւ մաքուր հողը, օդը ու ջուրը ապականող բռնութեան: Ուստի...
- Բռնութեան նկատմամբ միշտ անհանդուրժող ըլլանք.
- Պայքար մղենք վասն առաւել արդարութեան, առաւել բաժնեկցութեան, առաւել եղբայրութեան եւ առաւել ինքնամոռացութեան.
- Գարշինք ֆիզիքական, սեռային, հոգեբանական, տնտեսական կամ դրամական բռնութենէ:

«Աստուծոյ արքայութիւնը կ'աւետարանուի եւ ամէն մարդ կը փութայ բռնութեամբ ներս մտնել» (Ղուկաս 16, 16):

Ձեռնածալ չմնանք, ուրեմն, այլ նպաստենք սիրոյ, բարեգթութեան եւ ինքնանուիրումի ու Աստուծոյ Արքայութեան տարածման խաղաղ ԲՌՆՈՒԹԵԱՆ:

ՈՐՊԷՍՉԻ ՉՅՈՒՍԱՀԱՏԻՆՔ ԵՒ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆՔ ՄԵՐ ՃԱՆԱՊԱՐՀԸ ԱՆՎԵՀԵՐ

Առաջաւորի Բարեկենդան
Յիսուս կը քալէ ծովու վրայ
(Յովհաննէս 6, 15-21)

Յիսուս օգնութեան կը հասնի իր նաւաբեկեալ առաքեալներուն, որոնք, սաստիկ վախցած են բնութեան ուժերուն առջեւ եւ կը ջանան պայքարիլ ալեկո՞ծ ծովուն ու անոր ամեհի ալիքներուն դէմ: Անոնք, երբ կը տեսնեն Յիսուսը որ կու գայ քալելով ծովու վրայէն, իրեն կը դիմեն թախանձագին. Տէր փրկէ մեզ այս ահաւոր վտանգէն:

Նաւը խորհրդանիշն է Եկեղեցւոյ. Անոր մէջ ապաւինած առաքեալները կը ներկայացնեն համայն քրիստոնէայ ժողովուրդը, իրենց պետերով, որոնք կը հետեւին Յիսուսի եւ անոր հետ կ'ընթանան դէպի յաւիտենականութեան նաւահանգիստը:

Աշխարհի փոթորիկները կրնան վտանգի մատնել նաև ու անոր մեջ գտնուող ժողովուրդը, սակայն մեկը կայ որ կը հսկէ անոր վրայ, Քրիստոսն է եւ իր ներկայացուցիչները, Սրբազան Պապը, եպիսկոպոսները եւ վարդապետները, որոնք թեւ մարդկային իրենց միջոցներով կը շարժին եւ կը խօսին, սակայն ունին Տիրոջ ուժն ու շնորհքը, որոնցմով կրնան հանդարտեցնել այլեւո՞րեալ հոգիները:

Մարդկութիւնը պետք ունի հրաշագործ խօսքերու, որոնք ազդեցութիւն ունենան աշխարհային զանազան սաղարաններուն դէմ: Երբ Սուրբ Գրիգոր Նարեկացին կ'անուանէ իր սքանչելի աղօթքներու մատենանր «Ի խորոց սրտի խօսք ընդ Աստուծոյ», մեզի կու տայ գաղտնիքը այդ հրաշագործ խօսքերուն. անոնք մեր սրտին խորերէն եկած հոգելից աղօթքներն են, որոնք կրնան հրաշքներ գործել, մանաւանդ երբ մեր պայքարը չարի իշխանին դէմ է:

Մենք կը պատկանինք Քրիստոսի, մեր մկրտութեամբ եւ Եկեղեցւոյ խորհուրդներու ստացումով: Արդ Քրիստոս միշտ տէր կը կանգնի իրեն յանձնուած հօտին եւ չի թողուր որ թշնամին գայ յափշտակէ անոր մեջէն որեւէ մեկը: Սակայն մեր կողմէն պայման մը կայ գոր պետք է յարգենք, որպէսզի արժանի ըլլանք այս հզօր պաշտպանութեան. Հարկ է որ հաւատարիմ մնանք մեր տուած խոստումներուն եւ չշեղինք մեզի տրուած պատուիրաններէն:

Մեր կեանքի ընթացքին՝ շատ մը փոթորիկներու հանդիպած ենք եւ տակաւին պիտի հանդիպինք: Ահա անոնցմէ մին է այս ժահրալից մանրէն, Քովիտ 19-ը, որ կը համակէ համայն մարդկութիւնը: Անոնց յաղթահարելու համար հարկաւոր է ընդունիլ Տիրոջմէ ուժ եւ շնորհք, որպէսզի չուսահատինք եւ շարունակենք մեր ճանապարհը անվեհեր կերպով, ամէն անկումէ վերջ՝ դարձեալ վեր կանգնելով եւ օգնելով մեր շուրջիներուն ալ որպէսզի չուսալքուին այլ վստահին Քրիստոսի խօսքերուն որ կ'ըսէ. Երբ ես ձեզի հետ եմ, երբեք մի վախնաք, այլ դէպի առաջ ընթացէք:

Մենք կը նմանինք բանակի մը, հոգեւոր բանակ մը որ կը հնազանդի մէկ Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի: Մեր զէնքերն են իր խօսքերը, գրուած Աւետարանին մէջ, որով մենք պատասխան պիտի կարենանք տալ մեզի ուղղուած բոլոր հարցերուն եւ անով պիտի ընթանանք ճշմարտութեան ճանապարհէն: Մեզմէ առաջ ապրած եւ սրբութեան հասած բոլոր քրիստոնէաները, որոնք մեր մեծ ընտանիքին անդամներն են, պատրաստ են նաեւ մեզի օգնելու, երբ իրենց բարեխօսութիւնը խնդրենք որեւէ նեղութեան ժամանակ:

Ամէն օր մենք պիտի լսենք Քրիստոսի այս հրաշագործ խօսքերը մեր սրտերուն մէջ. «Ես եմ, մի՛ վախնաք»: Անոնցմով զօրացած՝ մենք պիտի կարենանք յառաջ ընթանալ Աստուծոյ կամքին գծած ճամբով մեզմէ ամէն մէկուն համար, յաղթահարելով բոլոր արգելքները եւ խոչընդոտները:

Հայր ՅՈՎՍԷՓ ՔԷԼԷԿԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑԵՑԱԲ ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ ԿԱՅԱՑԱԾ ԾԻՍԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ

Արևելեան Եկեղեցիներու Ժողովին հովանաւորութեամբ Հռոմի մէջ տեղի ունեցաւ Ծիսականութեան նուիրուած համագումար, որ սկիզբ առաւ 16 Փետրուարին եւ եզրափակուեցաւ 18 Փետրուարին, Հռոմի Աուկուսթինիանում Հայրաքանութեան տաճարէն ներս: Համագումարին բացումը կատարեց Արևելեան Եկեղեցիներու Ժողովի կառավարիչը Կարդինալ Լեոնարսո Սանտրի:

Բացման իօսքին մէջ Վսեմաշուք Կարդինալը շեշտը դրաւ Արևելեան Եկեղեցիներու ծիսական ժառանգութեան վրայ ու այն վտանգին վրայ որ այդ ժառանգութիւնը կորսուի, ի տես մասնաւորապէս վերջին տարիներուն

Արեւելեան ծէսերու պատկան հաւատացեալներուն արտագաղթին: «Այդ ժառանգութիւնը պահպանելը պարտականութիւնն է ոչ միայն Արեւելեան ծէսի պատկան պատասխանատուներուն այլեւ Արեւմտեան եկեղեցւոյ» ըսաւ Կարդինալ Սանտրի:

Համագումարը կը զուգադիպի 6 Յունուար 1996-ին հրապարակուած ցուցմունքներուն 25 ամեակին, հայոդ Արեւելեան եկեղեցիներու կանոնագրքի ծիսական հրահանգներուն:

Մասնակիցներու շարքին էր Ռաֆայէլ Պետրոս ԻԱ

Ժողովին իրենց մասնակցութիւնը բերին Արեւելեան Եկեղեցիներու պատրիարքները, որոնց շարքին նաեւ Ամենապատիւ եւ Գերերջ. Տէր Ռաֆայէլ Պետրոս ԻԱ. կաթողիկէ Հայոց Կաթողիկոս Պատրիարքը, մինչ զեկուցողներու շարքին էին Ժոպ Կեթչա Արքեպիսկոպոսը՝ Կ. Պոլսոյ Տիեզերական Պատրիարքութեան ներկայացուցիչը, Մեծն Բրիտանիոյ մօտ պապական նուիրակ Գերապայծառ Քլաուտիօ Կուճերոթթի եւ Քոշիչէի թեմին արքեպիսկոպոս գերապայծառ Քիրիլ Վասիլը: Առաջին օրուան նիստերու փակումը կատարեց Քաղղեացիներու Պատրիարք Լուիս Ռաֆայէլ Սաքոն:

Հայր Վարդան Գազանճեանի ելոյթը

Ժողովին իր մասնակցութիւնը բերաւ նաեւ Հայր Վարդան Ծ. Վ. Գազանճեան, որ իր ունեցած միջամտութեան մէջ անդրադարձ կատարեց հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ ծիսական կեանքին, անցեալի եւ ներկայի իրավիճակին, վերջին Սիւհողոսի ընթացքին Ծիսական Յանձնախումբին նախագահ՝ Արհի. Յովհաննէս Եպիսկոպոս Թէրուզեանի ընտրութեան եւ ապագայի նոր ծրագիրներու:

Հինգշաբթի, առաջին օրուան աշխատանքային նիստերը տեղի ունեցան դռնփակ, մինչ Ուրբաթ՝ 18 Փետրուարի առաւօտեան նախատեսուած էր Սուրբ Պատարագ Սուրբ Պետրոսի մայր տաճարին մէջ, զոր կը գլխաւորէր Արեւելեան Եկեղեցիներու Ժողովի Կառավարիչը՝ Կարդինալ Լեոնարտօ Սանտրի, որմէ ետք Արեւելեան Եկեղեցիներու Կաթողիկէ Պատրիարքները ու աւագ Արքեպիսկոպոսները առանձնական հանդիպում ունեցան Ֆրանչիսկոս Պապին հետ եւ աւելի ուշ Ան ունկնդրութիւն շնորհեց Արեւելեան Եկեղեցիներու Ժողովի լիազումար նիստին եւ վերոնշեալ Ծիսական համագումարին մասնակիցներուն:

ԳՈՐՈՂԵՆԿԱՅԻ ՄԷՋ ԿԸ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Գորողենկայի մէջ (Իվանօ-Ֆրանկիվսկի մարզ) աւարտուելու վրայ են վթարներու վերացման եւ տեղական նշանակութեան ճարտարապետական յուշարձանի՝ Հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ պահպանման նախագիծը: «Արմենփրես»ի փոխանցմամբ՝ այս մասին կը յայտնէ AnalitikaUA.net-ը:

Կը նշուի, որ նախագիծը կ'իրականացուի «Կարպատիան տեղական համայնքներու նախաձեռնութիւններու աջակցութիւն» ծրագրի շրջագիծէն

ներս, գոր կ'իրականացնէ «Կարպատիան Եւրոտարածաշրջան-Ուքրանիա» ընկերակցութիւնը:

Այժմ անոնք փակած են տանիքի մէկ մասը, որ կը գտնուէր ծայրայեղ վթարային վիճակի մէջ, եւ, ըստ մասնագէտներու, մինչեւ յաջորդ տարի կրնար չդիմանալ:

Նախագծի հիմնական նպատակը Գորոդենկայի Հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ պահպանման եւ հանրահռչակման համար պայմաններ ստեղծելն է՝ որպէս Կարպատիան տարածաշրջանի պատմամշակութային ժառանգութեան մաս:

«Հայ Կաթողիկէ եկեղեցին քաղաքի իսկական զարդն է: Սակայն շէնքը ներկայիս կը գտնուի ծայրայեղ վթարային վիճակի մէջ, եւ թրջուելու պատճառով անոր աւերման մեծ վտանգ կայ, ուստի ծագեցաւ նախագծի գաղափարը: Ասիկա թոյլ կու տայ ոչ միայն պահպանել պատմական կառոյցը, այլեւ օգտագործել զայն որպէս զբօսաշրջային տեսարժան վայր, իսկ ապագային՝ անոր հիման վրայ ստեղծել սրբազան արուեստի թանգարան», - ըսած է Գորոդենկայի համայնքի նախագահ Բոգդան Կորիլյանսկին:

«Հարկ է նշել, որ ծրագրի վրայ աշխատած են ամբողջ 2021-ի ընթացքին: Այսօր աւարտած են տանիքի մէկ մասի վթարային վիճակը վերացնելու վերանորոգման աշխատանքները, որոնք առաջին հերթին պետք է իրականացուէին: Բայց մենք չենք նախատեսեր սահմանափակուիլ այս նախագծով, աւելին՝ կայ շէնքի վթարային վիճակը ամբողջութեամբ վերացնելու եւ անոր վերականգնումը սկսելու յաւակնոտ նպատակ», - ըսած է Գորոդենկա համայնքի նախագահ Պետրու եւ միջազգային համագործակցութեան բաժնի ղեկավար Մարիա Չորիլան:

Ուքրանիոյ հայերու միութեան նախագահ Վիլեն Շատուորեան նշեց. «Մեզի համար կարեւոր է իւրաքանչիւր պատմամշակութային առարկայ: Մենք կը հպարտանանք Ուքրանիոյ հայերու հարուստ մշակութային եւ պատմական ժառանգութեամբ եւ հնարաւոր ամէն բան կ'ընենք պատմական, ճարտարապետական եւ մշակութային ժառանգութեան պահպանման ու հանրայնացման համար»:

Պարբերականը կը յիշեցնէ, որ Մարիամ Աստուածածնի Անարատ Յղութեան հայկական եկեղեցին Գորոդենկայի մէջ պահպանուած ամենահին շինութիւնն է:

Կայքը կը նշէ նաեւ, որ այժմ Ուքրանիոյ մէջ գոյութիւն ունին շուրջ 30 ծխական համայնք եւ աւելի քան տասը գործող եկեղեցի: Տարբեր շրջաններուն մէջ կը կառուցուի եւս 5 եկեղեցի: Վերականգնման փուլին մէջ կը գտնուին միջնադարեան երկու եկեղեցի:

ԼԻՔԱՆԱՆ՝

ԽԼՈՒՎԾ ԴՌՆԵՐՈՎ ԵՒ ՊԱՏՈՒՀԱՆՆԵՐՈՎ ԵՐԿԻՐ ՏԱԳՆԱԴՐՆԵՐՈՒՄ ԴԻՄԱՑ

Վերջին 40 կամ 50 տարիներուն, Լիբանանը կարելի է նմանցնել պատուհանները եւ դռները խլուած «բնակարանի» մը, ուր ներքին եւ արտաքին շահագործողներ իրենք զիրենք ազատ կը զգան անօրէն չափազանցութիւններ, յափշտակութիւններ, փախստականութիւններ եւ զեղծարարութիւններ գործելու, առանց մտահոգուելու պատիժ ստանալու մասին, որովհետեւ դատական մարմինը, արդարադատութիւնը, հեղինակութենէ զուրկ է: Հետեւաբար՝ այս «բնակարանը» նուազագոյն փոթորիկին, յաւելեալ իրարանցումի կ'ենթարկուի: Արդարեւ, չէին բաւեր «քորոնա»ի, Միջին Արեւելքի, արաբական, իրանեան եւ լիբանանեան տնտեսական ու ընկերային տագնապները, ահաւասիկ այսօր Ռուսիա-Ուքրանիա պատերազմի անդրադարձը, որ շատ արագ իրարանցումի մատնեց Լիբանանի պարէնաւորումը եւ տնտեսական բեռը:

Ճիշդ է որ դրութիւնը միջազգային զարգացում մըն է, եւ Լիբանան ոչինչով կրնար դէմ կենալ այս գեր-պետութիւններու պայքարին, սակայն հիմնականը

հոն է, որ Ուքրանիա պատերազմական սաստիկ ճնշումին տակ տակաւին ելեկտրական կամ պարէնաւորման որեւէ դժուարութիւն չունի, իսկ Լիբանան՝ հազարաւոր քիլոմետրներ հեռաւորութեան վրայ, ահազանգ կը բարձրացնէ սարսափելի սովի, գիներու ահաւոր սղաճի եւ վառելանիւթ ստանալու անկարողութեան... մէկ խօսքով՝ այս պատերազմը աւելի խորացուց Լիբանանի սննդական եւ վառելանիւթային պարէնաւորման տագնապը: Ներկայիս, լիբանանցիները մտահոգ են ռուս-ուքրանական պատերազմի տնտեսական հետեւանքներէն իրենց երկրին վրայ, սկսելով հացի տագնապէն:

Պատերազմի առաջին օրերէն սկսեալ, Լիբանանի մէջ լուրեր սկսան շրջիլ, որ ցորենի պահեստի պակաս կը տիրէ, եւ Լիբանան կարելոր քանակով ձեթ կը ներածէ նաեւ Ուքրանիայէն: Օրեր ետք, արդէն միջազգային շուկայի վրայ նաֆթի գինը բարձրացաւ եւ շատ յստակ կերպով գիներու աճ նկատուեցաւ ներածուող բոլոր ապրանքներուն, նաեւ ներքին արտադրութիւններու գիներուն եւ վառելանիւթերուն վրայ: Ուրեմն այս պատերազմը նոր հարուած մըն է Լիբանանին, որ անկարող է ներածուած ցորենի պահեստ հաւաքել՝ նաւահանգիստի պայթումէն ետք:

Օգոստոս 4-ի աղետէն ետք, նաւերով ստացուած ցորենները ուղղակի կ'ուղարկուին ջաղացք կամ փուռ, առանց անցնելու պետական քննութիւններէ, նաւահանգիստի ցորենի մթերանոցի քանդումէն ետք, ուր կը հաւաքուէր երկրի 6 ամսուան կարիքը:

Նշենք որ Լիբանան տարեկան 600 թոն ցորեն կը ներածէ, 60%ը Ուքրանիայէն, իսկ 20%ը Ռուսիայէն եւ Ռումանիայէն. ներկայիս ջաղացքներու մօտ այս քանակին միայն 10%-ը գոյութիւն ունի, այսինքն՝ 60 հազար թոն, որ կրնայ բաւել մէկուկէս ամսուան սպառումին: Չմոռնանք նաեւ որ Կեդրոնական Դրամատունը տակաւին կը շարունակէ օժանդակել ցորենի ներածման գինը 100% տոլարի 1515 լիբ. ոսկիի փոխարժեքով, եւ վճարումի կարգադրութիւնները հեզասահ կ'ընթանային Ուքրանիոյ եւ Ռուսիոյ հետ: Ներկայիս, եթէ պարէնաւորումի համար նոր երկիրներու դիմելու պարտաւորութիւն ստեղծուի, հաւանաբար Ամերիկայէն, Արժանթինէն, Յնդկաստանէն, Պուկարիայէն կամ Ֆրանսայէն, վարկ ստանալու համար նոր համաձայնութիւններ կնքելու դժուարութիւններ պիտի ստեղծուին, առաւել գիներու սղութեան եւ փոխարժածախսի բարձրացման հարցերու կողքին:

Այս հարցերը ցորենի վերաբերեալ են, անդին կայ նաեւ վառելանիւթի գիները, որուն հիման վրայ պէնզինի եւ մազութի ահաւոր սղութեան եւ պակասի պատճառով արդէն սկսան տառապանքները, մինչ վառելանիւթի գիները նոյնիսկ Եւրոպայի մէջ բռնկած են եւ տեղեկութիւնները ցոյց կու տան, թէ միջազգային վառելանիւթի պատերազմը սկիզբ կ'առնէ:

Այս զարգացումները եւ երեւոյթները ցոյց կու տան, թէ Լիբանան միշտ ենթակայ է հզօրներու կամ արտաքին կողմերու պայմաններուն, նոյնիսկ հիմնա-

կան ապրուստի կարիքները ապահովելու համար: Յետեւաբար, եթե “խլուած” դռները կամ պատուհանները այս վիճակով պիտի մնան, դժուար օրերը տնտեսապէս ալ աւելի պիտի ծանրանան եւ “փոթորիկ”ներէն պաշտպանուելու համար միակ ճառը կը մնայ փակել “այս դռները եւ պատուհանները”: Դժբախտաբար, լիբանանցի պատասխանատուները ժամավաճառ կ’ըլլան իրար միջեւ քաղաքական անհամաձայնութիւններով եւ պայքարներով, մինչ ներկայացուցցան բազմաթիւ առիթներ տնտեսական դժուարութիւնները հարթելու համար եւ մերժուեցան, լքելով երկիրը յաւելեալ տնտեսական եւ ապրուստային “արիւնահոսութեան”: Անհոգութիւնը եւ անտարբերութիւնը երկրին պիտի հասցնեն նոր հարուածներ: Չգալի է որ իշխանութեան բացակայութիւնը որոշիչ քայլեր հաստատելու համար եւ գործնական օրէնքներ պարտադրելու ընթացքին մէջ, առանց կողմերուն միջեւ համաձայնութեան, երկիրը հասցուց քայքայումի եւ ներկայիս ալ կը հնչէ նոր լուրուագը՝ «ընտրութիւնները պիտի որոշեն Լիբանանի նոր ճակատագիրը»: Անցեալի փորձառութիւնները ցոյց կու տան թէ երեսփոխանական ընտրութիւնները մեծ փոփոխութիւն պիտի չկարենան իրականացնել, եթէ “ընտրեալները” պիտի շարունակեն իրենց անհամաձայնութիւնները, անձնական շահերու հետապնդումները եւ անտեսեն երկրին եւ քաղաքացիներուն տարրական իրաւունքները:

Վիճակը իսկապէս աղիտալի է, ընդհանուր մթնոլորտը քայքայումի ընթացքի մէջ է: Իսկական բարեկարգումներու գծով ոչ մէկ գործնական քայլ առնուեցաւ: Ամենուրեք շփոթ կը տիրէ: Կեդրոնական Դրամատան դրամագլուխը 3 միլիարդ կը նկատուի, մինչ վնասները կը հասնին 50 միլիարդ տոլարի: Առեւտրական դրամատուները, որոնք խնայողներու դրամները հաւաքեցին, այժմեայ կացութեան մէջ կրնան իբր ունեցուածք ներկայացնել 10 միլիարդ տոլար առաւելագոյնը, մինչ պարտքերը կը հասնին աւելի քան 70 միլիարդի: Այս վիճակը եթէ շարունակուի, կարելի չէ լուծում սպասել:

Անհրաժեշտ է որ յեղաշրջում մը ծնունդ առնէ: Արդարեւ, որքան ալ վերջին իրադարձութիւնները միջազգային ըլլան, ներքին բարեկարգումները պէտք է որդեգրուին առանց ուշացումի: Այս գծով կարելի է օրինակ տալ քորոնայի պարագան: Մօտ երկու տարի առաջ, մինչ համաճարակի տարածումը եւ աղետը զագաթնակետին հասած էր, փողոցները ամայի էին եւ շրջագայութիւնները արգիլուած, արտաքին կեանքը դադարած էր, սակայն աշխարհի ամեն կողմ, բնակարաններէն, շէնքերէն եւ հաստատութիւններէն ներս նախաձեռնութիւններ կը կատարուէին խնճոյքի, զբօսանքներու, խաղերու եւ հաղորդակցութիւններու ձեւերը, բարեփոխելու եւ յառաջդիմութեան շարժում ստեղծելու համար: Այս օրինակի հիման վրայ, կը սպասուի որ ներքին բարեկարգումները Լիբանանի մէջ իրագործուին, սպասելով որ աշխարհի զարգացումները հասունանան, սակայն ո՞ր է այդ նախաձեռնութիւնները առնող իշխանութիւնը ...:

ՉԵՌՆԱՐԿ, ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱԿԻ ԿԱԶՄԱԲՈՐՄԱՆ 30-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ

« Ապրել ու գործել այն բանի համար,
որի համար արժե ծանել,
եւ ծանել այն բանի համար,
յանունն որի արժե ապրել » :

(Գ. Նժդեհ)

Ծարաթ, 29 Յունուար, 2022 թուականին, Փանիկի միջնակարգ դպրոցին մէջ, տեղի ունեցաւ ձեռնարկ՝ նուիրուած Հայոց Բանակի կազմաւորման 30-րդ տարեդարձին: Ձեռնարկին ներկայ էին Փանիկի Միջնակարգ դպրոցի տնօրէն պարոն Արսէն Մամիկոնեան, Արուեստի դպրոցի տնօրէն Իրինա Մխիթարեան, բազմաթիւ հիւրեր, մանկավարժական անձնակազմ, 44-օրեայ պատերազմի մասնակիցներ, ինչպէս նաեւ հաւատաւոր ժողովուրդի մի հոծ բազմութիւն:

Չեռնարկի աւարտին ներկաներուն իրենց շնորհաւորական եւ շնորհակալական խօսքը յղեցին տնօրէն՝ Արսէն Մամիկոնեան, Արթիկ համայնքի փոխհամայնքապետ՝ Վարդան Մակէեան, ազատամարտիկ՝ Վարազդատ Պոյանեան, համայնքի հոգեւոր հովիւ Գեղյ. Հայր Գառնիկ Ծ. Վրդ. Յովսէփեան:

Ստորեւ՝ Գեղյ. Հայր Գառնիկ Ծ. Վրդ. Յովսէփեանի շնորհաւորական ուղերձը.

«Սիրելի՛ հայորդիներ, սրտանց շնորհաւորում եմ հայկական տօնացոյցի ամենակարեւոր եւ նշանակալի տօներից մէկի առթիւ:

Այս օրը բոլորինս է՝ սահմանին կանգնած շարքային զինուորից մինչեւ ժեներալի, նրանց ընտանիքի անդամների, բոլոր նրանց, ովքեր իրենց աղօթքներում խնդրում են Աստուծոց խաղաղութիւն մեր սահմանների եւ առողջութիւն հայ զինուորի համար: Հայոց փառապանծ բանակը անկախութեան ծնունդն է, ողջ հայ ժողովրդի հպարտութիւնը, որին նա սիրում ու փայփայում է հարազատ զաւակի նման: Նրա քաջարի զինուորներն այսօր էլ, իրենց հերոս նախնիների օրինակով, ստանձնում են հայրենիքի պաշտպանութեան սուրբ գործը՝ ցուցաբերելով բացառիկ սիրանք եւ խիզախութիւն:

Բանակի կազմաւորման օրուանից անցել է արդէն 30 տարի, իսկ մեր բանակը շարունակում է պաշտպանել եւ անառիկ պահել մեր պետութեան սահմանները: Հայաստանի Չինուած Ուժերը դարձան մեր նորանկախ պետականութեան ամենաթանկ ու նուիրական ձեռքբերումներից մէկը: Հայոց բանակի կազմաւորումը եղաւ արդիւնքը մեր քաջարի զաւակների պայքարի եւ առ Հայրենին նուիրումի ու սիրոյ: Յատկապէս այսօր դժուար է պատկերացնել մեր ժողովրդի եւ պետութեան խաղաղ կեանքն առաց Հայոց բանակի:

Այսօր Հայոց բանակի արիասիրտ մեր զինուորների ու հրամանատարների քաջագործություններով, երբեմն նաեւ կեանքի զոհաբերումով, անսասան ու պաշտպանուած են մեր երկրի սահմանները: Հայ զինուորի անվեհեր ոգին առաջնորդում է մեզ ամբողջական նուիրումով, նախանձախնդրութեամբ ու միմեանց նկատմամբ սիրով ծառայելու մեր Մայր Հայրենիքին եւ Եկեղեցուն:

Աղօթում եմ, որ Աստուած Իր հայրական օրհնութեամբ պահի եւ պահպանի մեր բոլոր զինուորներին: Թո՛ղ հայ մայրերի աչքերն այլեւս արցունք չտեսնեն, հայ մանուկներն ապրեն խաղաղութեան եւ երջանկութեան մէջ: Մաղթում եմ, որ մեր բանակը շարունակի հզօրանալ՝ խաղաղութեան մէջ պահելով մեր երկիրը, մեր ժողովրդին ու ամուր յենարան լինի մեր պետականութեանն ու մեր հաւատքին: Ծնորհաւոր տօնդ, հայո՛ց բանակ»:

Ուրբաթ, 28 Յունուար, 2022 թուականին, Փանիկի գերեզմանատան «Ազատամարտիկների պանթէոն»ին մէջ, ներկաները ծաղկեպսակ եւ ծաղիկներ դրին հայրենիքի համար կեանքը զոհաբերած հայ քաջորդիներու յուշակոթողին ու շիրիմներուն, յարգանքի եւ խոնարհումի տուրք մատուցուեցաւ անոնց յիշատակին եւ հոգեհանգստեան կարգ՝ անոնց հոգիներու հանգստութեան եւ խաղաղութեան համար:

Յաւերժ փառք Հայոց Բանակին:

ՀԱՅՐ ԳԱՌՆԻԿ Ծ. ՎՐԴ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Առաջնորդական Տեղապահ Հայաստանի Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցոյ Փանիկի Սուրբ Աստուածածին Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցոյ Ժողովրդապետ Հայաստանի Հայ Կաթողիկէ Երիտասարդաց միութեան նախագահ

Գիտե՞ք որ նկարներն ալ իրենց կենսագրութիւնը ունին:
Անոնց մասին տեղեակ ըլլալու համար կարելի է կատարել ճամբորդութիւն մը
դէպի երեւոյթներու ժամանակագրութիւն, դէպի՝ անցեալ:

Նկարի Նը Պատմութիւնը

«9-ՐԴ ԱՎԻՔ»

Աշխարհահռչակ ծովանկարիչ Յովհաննէս Այվազովսքի ծնած է Խրիմի Թեոդոսիա քաղաքը՝ աղքատ հայ ընտանիքի յարկի տակ: Ընտանեկան մականունը Այվազեան էր: Նկարիչին նկարներէն մէկ քանին այդ ստորագրութիւնը կը կրեն «Յովհաննէս Այվազեան»:

1844-ին եւրոպական երկար շրջագայութենէ մը ետք, երբ աշխարհահռչակ դարձած Յովհաննէս Այվազովսքի կը վերադառնայ Ռուսաստան, ան կը ստանայ Ռուսական Գեղարուեստական Ակադեմիայի ակադեմիկոսի կոչում (1887-էն՝ պատուաւոր անդամ) եւ կը նշանակուի Ծովային Ընդհանուր Ծտապի գեղանկարիչ: Եւ հակառակ նոր նշանակման՝ ան չհաստատուեցաւ մայրաքաղաքին մէջ, այլ մշտական բնակութեան մեկնեցաւ հայրենի քաղաք՝ Թեոդոսիա, որովհետեւ Այվազովսքին չէր պատկերացներ իր կեանքը առանց ծովի:

Յարական Ծովուծի գեղանկարիչի իր հանգամանքով, Այվազովսքի անձամբ կը մասնակցի ռուսական զօրքերու մղած պատերազմներուն թուրքերու դէմ եւ մեծ է թիւը այն նկարներուն, որոնք նուիրուած են ռուս-թուրք ծովային ընդհարումներուն: Ահաւասիկ ծովային այս ճամբորդութիւններու ընթացքին ան կը ստեղծագործէ համաշխարհային առումով գլուխ-գործոցներ, որոնցմէ ամենայատկանշականը՝ «9-րդ Ավիք»ն է:

Իսկ ի՞նչ է անոր ետին կանգնած պատմութիւնը:

Նկարիչի սերը ծովի հանդէպ կը ստիպէ շատերուն զայն անուանել «Նկարչութեան ծովակալ»: Իր ծովային զգացողութիւնները ան արտայայտած է ամբողջացուցած է յատկապէս ամենայայտնի «9-րդ ալիք» կտաւով. իսկ ինչպէ՞ս ստեղծուած է այս նկարը:

Այվազովսքին այս նկարը ստեղծած է, երբ ինք հրաշքով փրկուած է սարսափելի փոթորիկէ մը:

Օր մը նաւաստիները պատմած են նկարիչին, որ փոթորիկի ժամանակ ալիքները հետզհետէ կը բարձրանան եւ ամենաուժեղն ու ամենաբարձրը միշտ կ'ըլլայ իններորդ ալիքը: Ստոյգ այդ ալիքն է, որ կը խորտակէ նաւերը: Բայց եթէ նաւերը կարողանան զայն յաղթահարել, ապրելու յոյս կ'արթննայ, որովհետեւ յետոյ ալիքները կը սկսին թուլանալ:

Ակադեմիան աւարտելէ յետոյ Այվազովսքին ճամբորդած է ամբողջ Եւրոպայով եւ Սպանիայի ափերուն ուժեղ փոթորիկի կը հանդիպին, եւ այստեղ է որ իր

աչքերով կը տեսնէ, թէ ինչ է իններորդ ալիքը: Չէ հաւատացած, որ կրնայ փրկուիլ, բայց ամէն ինչ աւարտած է բարեյաջող: Նկարիչը յետոյ յիշած է, թէ ինչպէս կեանքը վտանգելով դուրս եկած է տախտակամած, որպէսզի մանրամասն յիշէ այդ ճակատագրական պահն ու զգայ մոլեգնող փոթորիկը իր ամբողջ ուժգնութեամբ:

Նկարին մէջ պատկերուած է, թէ ինչպէս մարդիկ կը կառչին տապալած կայմին, մինչ անոնց կը մօտենայ իններորդ ալիքը: Սակայն վառ արեւը, որ ամպերու արանքէն կ'երեւի, յոյս կու տայ, որ կը փրկուին այնպէս, ինչպէս պատահած էր կտաւի հեղինակին:

Ն.Է.Ն.

HUMANITAS

**Cookies that taste good...
And do good...**

**Zaatar Sticks | Salty Cookies | Sweet Cookies
Armenian Cookies | Cookies with walnuts & raisins
Cookies with dates | Salty Cookies with dates
Anise Cookies | Sables**

**For your orders contact us on:
00961 1 560 852 | 00961 3 381 046 | info@humanitas.org.lb**